

Eindejaarsnieuwsbrief Merwedegijzelaars 2020

Twaalf nieuwe namen van Merwedegijzelaars bekend

In 2020 heb ik 12 nieuwe namen aan het digitaal monument toe kunnen voegen:

- [Hendrik van Dijk](#) uit Hardinxveld
- [Roelof J. van Doveren](#) uit Hellouw
- [Karel van Hartingsvelt](#) uit Werkendam
- [Geert Hartog](#) uit Sliedrecht
- [Hendrik Kesnich](#) uit Sliedrecht
- [Albert Makkink](#) uit Amsterdam
- [Jan Overduin](#) uit Sliedrecht
- [Jan Prins](#) uit Werkendam
- [Cees van Rees](#) uit Sliedrecht
- [Jan Sluis](#) uit Enkhuizen
- [Jan van Tuijl](#) uit Hardinxveld
- [Aart van Wijngaarden](#) uit Sliedrecht

In memoriam

In januari van dit jaar vernam ik dat oud-gijzelaar [Arie Quartel](#) het jaar daarvoor al op 22 februari op 96-jarige leeftijd in zijn woonplaats Dordrecht was overleden.

En ook dit jaar zijn ons helaas weer enkele mensen overleden:

- 22 januari: oud-gijzelaar [Kees Bezemer](#) (94) in zijn woonplaats Papendrecht.
- 3 april: Piet Smit (91) in zijn woonplaats Hardinxveld-Giessendam. Piet was de jongste zoon van bakker Wouter Smit die op 14 april 1944 in Giessendam werd doodgeschoten door een landwacht. Deze laffe moord bleek later de opmaat naar de Merwederazzia op 16 mei 1944.
- 20 september: oud-gijzelaar [Marius den Breejen](#) (94) in zijn woonplaats Sliedrecht.
- 8 oktober: oud-gijzelaar [Aart Dubbeldam](#) (98) in zijn woonplaats Capelle aan den IJssel.

Foto's van in 1944/1945 overleden gijzelaars

Dankzij nabestaanden van drie in Duitsland overleden Merwedegijzelaars heb ik dit jaar foto's van [Leendert den Dunnen](#) uit Giessendam, [Frans van der Meijden](#) uit Gorinchem en [Bas de Ruijter](#) uit Hardinxveld aan het digitaal monument toe kunnen voegen.

Leendert den
Dunnen (24)

Frans van der
Meijden (24)

Bas de Ruijter (23)

Lezingen/gastlessen

In het jaar waarin mijn agenda in het kader van '75 jaar bevrijding' vol stond met afspraken voor lezingen en gastlessen, gaf ik slechts één lezing. Dat was op 13 januari jl. in het Biesboschcentrum in Dordrecht voor een groep gidsen op uitnodiging van de Vereniging van Vrijwilligers Hollandse Biesbosch. De overige geplande lezingen en gastlessen worden doorgeschoven naar 2021 of zelfs 2022. Een en ander uiteraard afhankelijk van de maatschappelijke ontwikkelingen.

Virtueel herdenken: sluit een razziaslachtoffer in het hart

Omdat de herdenkingen dit jaar niet op de reguliere manier plaats konden vinden, is naar andere wegen gezocht om toch op gepaste wijze bij het verleden stil te kunnen staan. 'Sluit een razziaslachtoffer in het hart' voorziet op een eenvoudige, maar respectvolle manier in die behoefte. De gedachte erachter is om iedereen die dat wenst in de gelegenheid te stellen een virtueel gedenkhart te plaatsen achter een naam op het digitaal monument. Op de homepage van de site staat hiervoor een uitnodiging. Na het aanklikken van de optie bij de gewenste naam, verschijnt dit hart dan automatisch op het voorblad. Wie dat wenst kan aanvullend ook nog een persoonlijk bericht in het gastenboek achterlaten. Lees meer: <https://merwedegijzelaars.nl/nieuws/73/virtueel-herdenken-sluit-een-razzaslachtoffer-in-het-hart>

Onthulling drieluik-monument

Veel tijd en aandacht ging dit jaar uit naar het monument, een drieluik, voor de Merwedegijzelaars. In november 2019 had een speciale commissie die het project begeleidde een oproep gedaan waarin kunstenaars werden uitgenodigd het te laten weten als ze belangstelling hadden het monument te maken. De commissie, bestaande uit nabestaanden* van de Merwedegijzelaars en een afvaardiging van de 4 en 5 mei comités, ontving daarop 14 inzendingen, waaruit drie kunstenaar geselecteerd werden. Op 6 februari jl. presenteerden deze kunstenaars het door hun gemaakte ontwerp. Unaniem werd gekozen voor het ontwerp van Richard van der Koppel uit Genderen. 'Met passende emotie komt het verhaal van de Merwedegijzelaars tot zijn recht in het ontwerp,' aldus het argument van de commissie.

Het was de bedoeling dat het monument op zaterdag 16 mei - de dag dat de Merwederazzia plaatsvond - onthuld zou worden. Vanwege de lockdown was dat helaas niet mogelijk. Na de zomer werd de nieuwe datum vastgezet op zaterdag 3 oktober. Ook bij die datum spande het er nog om. Uiteindelijk ging de onthulling wel door, maar moest het aantal mensen wat erbij zou mogen zijn op het laatste moment worden teruggebracht van 120 naar 40. Gelukkig besloten de gemeenten Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam en Werkendam toen voor een livestream als alternatief, waardoor er vanuit huiskamers over de hele wereld meegekeken kon worden. De onthullingen terugkijken kan via: <https://merwedegijzelaars.nl/nieuws/78/monument-merwedegijzelaars-onthuld>

Alleen bij de ceremonie in Sliedrecht waren nog twee oud-gijzelaars aanwezig: Tinus Bos (95) en Kees Mijenster (95). De heer Bos verrichte met zijn achterkleinzoon Jan Willem de onthulling van het beeld.

Foto links: de groep van nabestaanden in het atelier van Richard van der Koppel, v.l.n.r. Anja van der Starre (Sliedrecht), Martin Egas (Hardinxveld-Giessendam) Richard van der Koppel, Riet Berendsen-Kramer en Piet Kramer (Werkendam).

Foto rechts: Kunstenaar Richard van der Koppel, Tinus Bos, Anja van der Starre, Kees Mijenster en burgemeester Dirk van der Borg bij de onthulling in Sliedrecht op 3 oktober.

Symboliek van het monument

Het monument gaat over verlies en verandering en over het verleden, heden en toekomst.

De lege sokkels staan symbool voor de mannen die niet meer zijn teruggekeerd. Het aantal is een verwijzing naar de drie locaties. Een groep van nabestaanden heeft de emoties samengevat in drie woordenparen, elk beeld staat voor twee van deze emoties:

- het beeld in Sliedrecht staat symbool voor onschuld & angst.
 - het beeld in Hardinxveld-Giessendam staat symbool voor strijd & verdriet.
 - het beeld in Werkendam staat symbool voor erkenning & compassie.
- Op elk van de locaties zijn twee woordenparen op de lege sokkels gegraveerd die daarmee verwijzen naar de andere beelden.

De nog lege sokkels in Werkendam.

De opengewerkte figuur staat voor het verlies en de verandering die de mannen hebben ondergaan. Het geeft ook de kwetsbaarheid aan, staand op één been waarbij de binnenkant onbeschermd is. Deze glanzende binnenkant van het beeld staat voor de onschuld van de mannen die opgepakt zijn.

De kijkrichting van het beeld staat voor het verleden, heden en toekomst. Wat er toen gebeurd is, heeft nog steeds invloed op een grote groep mensen en zal dat in de toekomst ook nog hebben.

De drie beelden vormen samen één geheel maar zullen dit nooit zijn omdat ze fysiek gescheiden zijn. Wat toen gebeurd is, kan nooit meer ongedaan worden gemaakt.

De symboliek slaat niet alleen maar op de mannen die toen afgevoerd zijn maar ook op de nabestaanden. Het onverwerkte verleden van de vader die het kind onbedoeld heeft beschadigd.

De houding van de man is een verwijzing naar de stenen man dat in kamp Amersfoort staat.

Het monument staat ook voor hoop, de figuur is kwetsbaar maar staat nog overeind en straalt ook kracht uit. De zichtbare binnenkant is glanzend warm en geeft in het zonlicht een warme gloed.

Sliedrecht

Hardinxveld-Giessendam

Werkendam

Meer foto's kijken?

<https://merwedegijzelaars.nl/doc/22/monument-2020>

Herdruk boekje Merwedegijzelaars

Tien jaar na het verschijnen van mijn boekje 'Merwedegijzelaars, slachtoffers van de Merwederazzia van 16 mei 1944' is er in het kader van 75 jaar vrijheid een geheel herziene uitgave verschenen. De uitgave, die is gecorrigeerd en aangevuld met informatie die de afgelopen jaren bekend is geworden, is opnieuw uitgegeven door de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam. Het boekje kost € 8,95 en is onder andere bij het Historische Informatiecentrum te Hardinxveld-Giessendam te koop. Daar is ook de jeugduitgave 'Helsluis' van Judith Brinkman nog te koop (€ 7,50).

Struikelstenen voor Sliedrechtse Merwedegijzelaars

Woensdagochtend 11 november zou de Duitse kunstenaar Gunter Demnig weer naar Sliedrecht komen om struikelstenen te leggen voor de Merwedegijzelaars **Gerrit de Bruin** en **Jacob van der Knaap**.

Door de coronamaatregelen heeft Demnig het afgelopen jaar vele steenleggingen moeten afzeggen. Helaas ook die in Sliedrecht. Het leggen van de stenen is daarom doorgeschoven naar een moment dat we weer met minstens 30 mensen in de buitenruimte samen mogen zijn; we hopen op het voorjaar van 2021.

<https://www.struikelstenensliedrecht.nl/>

Oud-gijzelaar Teun van der Welle is 100!

Tweede Kerstdag was het feest in Ayr, Canada! Teun van der Welle, de oudst nog in leven zijnde Merwedegijzelaar werd toen 100 jaar. De wieg van Teun van der Welle stond in Ooltgensplaat, maar op jonge leeftijd kwam hij naar Sliedrecht waar hij werkte als boer. Tijdens het melken van de koeien werd hij op 16 mei 1944 bij de Merwederazzia opgepakt en weggevoerd naar Kamp Amersfoort. Na zeven weken ging hij op transport naar Duitsland, waar hij tot aan de bevrijding in april 1945 in een kamp in de buurt van Walbeck verbleef.

Teun van der Welle trouwde in december 1945 met zijn grote liefde Maatje, waar hij meer dan 70 jaar mee getrouwd bleef. In 1954 zijn Teun en Maatje naar Canada geëmigreerd. Ze kregen vier kinderen. Canada is nu ook in een lockdown, maar toch hebben de kinderen hun geestelijk nog zeer fitte vader Teun een onvergetelijke dag bezorgd met een zogenaamde 'drive by' waarin mensen hem vanuit de auto al toeterend konden feliciteren!

Oorlogslevens

"Wat heeft mijn familie meegemaakt in de oorlog?"

Dat is vanaf dit jaar terug te vinden op [Oorlogslevens.nl](https://www.oorlogslevens.nl/); een zoekmachine naar beschikbare bronnen over personen in oorlogstijd binnen het toenmalige Koninkrijk der Nederlanden. Het is een startpunt voor historisch onderzoek naar personen in WO II en verwijst naar de bronnen waar de informatie op gebaseerd is. Er worden voortdurend nieuwe bronnen aan de portal toegevoegd, op termijn ook steeds meer bronnen over personen die de oorlog hebben overleefd. Ook de website [Merwedegijzelaars.nl](https://www.merwedegijzelaars.nl/) is één van de aangesloten bronnen. Oorlogslevens.nl is een zoekdienst van Netwerk Oorlogsbronnen in samenwerking met haar partners en is tot stand gekomen met steun van het Ministerie van VWS, Mondriaan Fonds en Vfonds. <https://www.oorlogslevens.nl/>